

DET TALTE ORD GÆLDER

BESVARELSE AF SAMRÅDSSPØRGSMÅL J 31. AUGUST 2023

Først og fremmest vil jeg gerne takke for muligheden for at komme her i dag og over for Finansudvalget redegøre for forløbet omkring anskaffelsen af ATMOS-artilleri og PULS-raketkastere i forlængelse af donationen af CAESAR-artilleri til Ukraine.

Der kan på nuværende tidspunkt ikke være nogen tvivl om, at dette forløb ikke har været tilfredsstillende.

En ting står særligt klart, nemlig at det ganske enkelt gik alt for hurtigt, da der skulle tages stilling til disse indkøb.

Den 16. februar 2023 skrev jeg til Finansudvalget og beklagede den ekstraordinært korte behandlingstid for de aktstykker som dagens samråd omhandler, samt gav tilsagn om kun at anmode om hastebehandling, når det er yderst nødvendigt.

Forløbet var også baggrunden for, at jeg før sommerferien bad om at få sagen kortlagt. Efter dialog med partierne bag Ukraine-fonden blev vi enige om, at der skulle redegøres for den parlamentariske proces i forbindelse med erstatningsanskaffelse af ATMOS-artillerisystemer og nyanskaffelse af PULS-raketkastersystemer.

Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse blev bedt om at udarbejde en faktuel redegørelse vedr. anskaffelserne.

Afgræsningsen af de to redegørelser blev aftalt med partierne bag Ukraine-fonden, og er nærmere beskrevet i de to redegørelses indledninger. Der indgår således kun de dokumenter i redegørelsen, som er vurderet at være relevante for redegørelsens genstand.

Det betyder, at der i forbindelse med aktindsigter vil kunne udleveres dokumenter – eller versioner af dokumenter – som ikke indgår i redegørelsen, og som ikke er vedlagt som bilag. Det skyldes, at det er den tilgang, der er anlagt i udarbejdelsen af redegørelserne, som aftalt med partierne. Og som altså indebærer, at fokus har været på at beskrive centrale dele af forløbet. Ikke at beskrive alle sagsgange eller vedlægge samtlige dokumenter.

Henset til det forløb, som vi har set de seneste uger – og som jeg kommer tilbage til – så kan jeg selvfølgelig godt forstå, hvis der alligevel opstår en tvivl om, hvorvidt der mangler oplysninger eller dokumenter i redegørelserne. Men det er min forventning, at en central opgave for den uafhængige advokatundersøgelse, som vi i øjeblikket er ved at tilrettelægge, netop bliver at undersøge, om ministeren, forligskredsen og Folketinget har fået alle relevante oplysninger i sagen.

***

Og nu vender jeg mig til selve redegørelserne og processen omkring behandling af aktstykkerne:

Jeg har fået oplyst, at både Finansudvalget og Forsvarsudvalget var inviteret til mødet i Forsvarsministeriet den 8. august 2023, hvor min forgænger gennemgik sagsforløbet, som det foreløbigt er blevet afdækket i redegørelserne.

Som det blev oplyst på mødet, har redegørelserne afdækket fejl i forbindelse med fire dele af processen: 1) beskrivelsen af markedsafdækningen forud for udvælgelsen af våbensystemerne, 2) behovet for hurtig beslutning, 3) forliget mellem Elbit og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse og endeligt 4) rådigheden over en såkaldt demonstrator-model af ATMOS.

Spørgsmålet, som jeg er blevet stillet af Finansudvalget, og som jeg besvarer i dag, handler særligt om den del af forløbet, som involverede Finansudvalget. Det vil jeg nu redegøre nærmere for.

Som jeg allerede har været inde på, står det nu klart, at der var tale om en proces, der blev alt for forceret og som endte med at indeholde fejl.

Særligt kritisabelt er det, at medlemmerne af Finansudvalget modtog forkerte oplysninger og samtidig fik for kort tid i forbindelse med behandlingen af aktstykkerne for anskaffelserne.

Det har min forgænger undskyldt for. Og den undskyldning vil jeg gerne gentage her i dag over for udvalget.

Der skal være tid til en ordentlig sagsbehandling – også når det haster. Det var også baggrunden for mit brev til Finansudvalget i februar.

Forløbet op til Finansudvalgets behandling af fortroligt akstykke K og J falder i to dele 1) en donation af Forsvarets CARSAR-artilleri og 2) anskaffelse af artillerisystem og raketkastersystemer.

I forbindelse med en donation af Forsvarets CAESAR-artilleri, var det – ifølge det for mig oplyste - Forsvarskommandoens ønske, at der kunne peges på en hurtig og passende erstatning.

Som det fremgår af Forsvarsministeriets redegørelse, stod man i begyndelsen af januar, ifølge Forsvarskommandoen, med en unik mulighed for at indgå en samlet aftale med Elbit Systems om en hurtig erstatningsanskaffelse af ATMOS-artillerisystemer og nyanskaffelse af PULS-raketkastersystemer.

Der var ifølge Forsvarskommandoen tale om et helt særligt og enestående tilbud fra producenten med en meget hurtig leverance.

En hurtig leverance, som Forsvaret vurderede var afgørende for at kunne fastholde specialiserede medarbejdere og færdiggøre opbygningen af Hærens 1. Brigade samt for evnen til at kunne leve op til operative beredskaber i NATO-regi.

Det var ifølge Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse en forudsætning for den meget hurtige leverance, at Danmark gav forhåndstilsagn om indkøbet i januar 2023. Ikke fordi kontrakttilbuddet ville udløbe, men for at produktionen blev reserveret til Danmark.

Forsvarsministeriet har oplyst, at der i forbindelse med drøftelserne om beslutningen om at donere Forsvarets CAESAR-artilleri, i samtaler med udvalgte partiledere den 18. januar, og på et møde med forligskredsen den 19. januar, blev peget på muligheden for at erstatte systemener med ATMOS-artilleri samt ny-indkøbe PULS raketkastersystemer fra Elbit Systems.

Efter rådføring i Det Udenrigspolitiske Nævn om donation af Forsvarets 19 CAESAR-artillerisystemer til Ukraine, blev der den 19. januar 2023 fremsendt aktstykke med henblik på at få Finansudvalgets tilslutning til at foretage donationen af Forsvarets artilleri. Dette blev ligeledes sendt til forligskredsen til orientering.

Aktstykket for donationen – fortroligt aktstykke H – blev tiltrådt den 20. januar 2023 i Finansudvalget, og aktstykket blev herefter sendt til Forsvarsudvalget til orientering.

Det var den parlamentariske proces i forhold donationen.

I forhold til selve anskaffelserne har Forsvarsministeriet oplyst, at den parlamentariske proces blev indledt med, at den daværende forsvarsminister tog telefonisk kontakt til udvalgte partiledere og forsvarsordførere den 24. januar 2023 for at drøfte regeringens ønske om at erstatningsanskaffe ATMOS-artillerisystemer og nyanskaffe PULS-raketkastersystemer fra den israelske leverandør Elbit Systems.

Forsvarsministeriet har oplyst mig om, at forsvarsforligskredsen den 25. januar 2023 blev indkaldt til et ekstraordinært møde for at drøfte erstatningsanskaffelsen yderligere.

På mødet fortalte den daværende minister om baggrunden for, at det var vigtigt, at de donerede CAESAR-artillerisystemer blev erstattet hurtigt og orienterede desuden om økonomien bag anskaffelserne.

Forsvarschefen supplerede blandt andet med en præsentation af en tidslinje for levering af ATMOS-artillerisystemer og PULS-raketkastersystemer samt en gennemgang af leveringstider for alternative leverandører.

Forsvarschefen oplyste endvidere, at det var den militærfaglige anbefaling at anskaffe både ATMOS-artillerisystemer og PULS-raketkastersystemer på grund af muligheden for hurtig levering og stor tilfredshed i Forsvaret med tidligere indkøbt materiel fra Elbit Systems.

Der blev på mødet efterspurgt et udleveringsnotat om økonomien bag anskaffelserne, som blev oversendt til forsvarsforligskredsen og finansordførerne dagen efter. Udleveringsnotatet redegjorde endvidere kort for Forsvarets vurdering af alternative leverandørmuligheder.

Herefter oversendte Forsvarsministeriet den 26. januar 2023 to aktstykker - fortroligt aktstykke J og fortroligt aktstykke K - til Finansudvalget med ønske om tilslutning til erstatningsanskaffelse af ATMOS-artillerisystemer og nyanskaffelse af PULS-raketkastersystemer.

Altstykkerne blev ledsaget af et ministerbrev med anmodning om behandling af aktstykkerne på udvalgsmødet samme dag - den 26. januar 2023.

Det afslutter min gennemgang af forløbet op til Finansudvalgets behandling af anskaffelserne, som Finansudvalget godkendte samme dag.

***

Som det fremgår af departementets redegørelse, blev det i begge aktstykker anført, at kontrakten skulle underskrives snarest muligt og inden udgangen af januar. Og i brevet, som ledsagede aktstykkerne, stod der, at tilbuddet fra leverandøren ville udløbe ved udgangen af januar.

Det fremgik af aktstykkerne, at sagen hastede af tre grunde: 1) tilbuddets gyldighed, 2) produktionsmuligheder, og 3) en

hastig opbygning af vores artilleri. De to sidste elementer var korrekte. Men det var det første ikke.

Sagen hastede, fordi der hurtigt skulle gives besked til leverandøren, hvis Forsvaret skulle kunne modtage ildstøttesystemer hurtigt, hvilket var en forudsætning for donationen. Men det var ikke korrekt, som det fremgår af aktstykkerne, at tilbuddets juridiske gyldighed var en faktor i sig selv.

Finansudvalget fik derfor forkerte oplysninger og Finansudvalget blev ikke i tilstrækkelig grad involveret i den politiske proces på trods af jeres centrale rolle.

Den nærmere baggrund for, hvordan de forkerte oplysninger fandt vej ind i aktstykket, bør efter min mening indgå i den uafhængige advokatundersøgelse, som jeg ligesom min forgænger mener skal gennemføres.

Som det ser ud i dag, var det ikke nødvendigt at anskaffelsen skulle behandles med så få timer, som det blev tilfældet, og der skulle fra ministeriets side være blevet bedt om mere tid til en ordentlig behandling af sagen.

Som jeg allerede har været inde på, indskærpede jeg allerede i februar i år, over for departementet, at der fremadrettet kun skal anmodes om hastebehandling i Finansudvalget, når det er yderst nødvendigt.

Det er en praksis, jeg har til hensigt at videreføre.

Jeg vil gerne understrege, at jeg tager kritikken i denne sag meget alvorligt. Det er en kritik, jeg er enig i og handler efter.

***

Nu vil jeg gerne kort redegøre for forløbet efter offentliggørelse af redegørelserne.

Som I ved, har det - efter Finansudvalget fik oversendt redegørelserne den 8. august 2023 – vist sig, at der var oplysninger i Forsvarsministeriets redegørelse vedrørende netop behandlingen af aktstykkerne, som var forkerte.

Departementet og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse blev efter den 8. august opmærksomme på et dokument med oplysninger, der burde have indgået i redegørelsen.

Af departementets redegørelse fremgik det, at aktstykkerne som Finansudvalget modtog, og som indeholdte fejl, var udarbejdet på baggrund af et første udkast modtaget fra Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse.

Det viste sig dog, at det var Forsvarsministeriets departement, som den 20. januar 2023 sendte et første udkast til fortroligt aktstykke K om erstatningsanskaffelse af ATMOS-artillerisystemer til styrelsen.

Det var således departementet, som skrev det første udkast til det ene af de to aktstykker. Forsvarsministeriets redegørelse bidrog altså med endnu en fejl.

Det er klart, at det svækker tilliden til de redegørelser, der er udarbejdet, og derfor ser jeg – som jeg allerede har nævnt – ligesom min forgænger behov for at få sagen belyst yderligere ved en uafhængig advokatundersøgelse.

Det er vigtigt, at der bliver set på alle relevante forhold og alle relevante myndigheder i sagen.

Præcis hvad undersøgelsen skal omfatte, er noget, som jeg vil have en dialog om i forsvarsforligskredsen.

Som jeg oplyste Folketinget tidligere på ugen, har jeg den 28. august 2023 indbudt forsvarsforligskredsen til den første drøftelse om den uafhængige undersøgelse onsdag den 6. september 2023.

Samtidigt vil jeg også gerne invitere Enhedslisten og Alternativet til et særskilt møde, så de kan komme med bidrag til undersøgelsens udformning, da det er en vigtig sag med stor rækkevidde.

Jeg vil gerne understrege, at jeg lægger stor vægt på, at der er bred opbakning til den kommende undersøgelse.

Netop fordi der nu tegner sig en bred opbakning til, at vi får en advokat til at gennemføre en uafhængig undersøgelse, så vil det også være begrænset, hvad jeg har mulighed for at svare på, hvis udvalget i dag eller senere har uddybende spørgsmål, der ikke er adresseret i redegørelserne. For når vi i fællesskab vælger dén model – altså en uafhængig undersøgelse – så vil det ikke være rigtigt af mig, hvis jeg nu giver mig til at svare på spørgsmål om de emner, som tegner til at bliver en del af den uafhængige undersøgelse. Det håber jeg, at I har forståelse for.

***

Lad mig afsluttende understrege – hvis nogen da skulle være i tvivl på nuværende tidspunkt: Jeg tager kritikken i denne sag meget alvorligt. Det er en kritik, jeg er enig i og handler efter.

Til Finansudvalgets medlemmer vil jeg sige, at det lægger mig på sinde, at vi Folketinget skal kunne have et samarbejde baseret på tillid, og jeg er i denne sammenhæng også åben for Finansudvalgets tanker om måder, hvorpå vores samarbejde kan styrkes yderligere.

Det var ordene. Tak